AwtistiaethCymru.org

Tîm Awtistiaeth Cenedlaethol
National Autism Team

AutismWales.org

Fframwaith Hyfforddiant Awtistiaeth Cenedlaethol i Gymru

Cafodd y fframwaith hwn ei addasu i ddechrau o Fframwaith Hyfforddiant Awtistiaeth Addysg y GIG yr Alban. 'Optimising Outcomes', (Tachwedd, 2014).
Cafodd ei adolygu'n sylweddol gan weithgor y Tîm Awtistiaeth Cenedlaethol yn 2021.

Llywodraeth Cymru Welsh Government

CLlLC • WLGA

GIG Cymru NHS Wales | Iechyd Cyhoeddus Cymru Public Health Wales

Cynnwys

Cyflwyniad / Cefndir 3
Deall Awtistiaeth 4
Sgiliau mewn Awtistiaeth 6
Sgiliau uwch mewn Awtistiaeth 9
Arbenigedd mewn Awtistiaeth 12
Atodiad 1 – Adnoddau’r Tîm Awtistiaeth Cenedlaethol 15
Atodiad 2 – Adnoddau ychwanegol a dolenni defnyddiol 17

Cyflwyniad / Cefndir

Mewn ymateb i ymholiadau niferus am gynnwys yr hyfforddiant i weithwyr proffesiynol sy'n gweithio gydag unigolion Awtistig, rydym wedi datblygu fframwaith hyfforddiant i helpu comisiynwyr i gynllunio a rhoi hyfforddiant ar waith. Yn seiliedig ar Fframwaith Hyfforddiant Awtistiaeth NHS Education for Scotland, Optimising Outcomes, (Tachwedd, 2014) rydym yn gobeithio y bydd hyn yn helpu i gefnogi cysondeb hyfforddiant led led Cymru.

Er mwyn sicrhau bod ein fframwaith yn cyd-fynd â'r cod newydd, sefydlodd y Tîm Awtistiaeth Cenedlaethol weithgor amrywiol amlddisgyblaethol i gyd-gynhyrchu diweddariad o'r fframwaith ac edrych ar yr oblygiadau'r Cod Ymarfer ar gyflenwi gwasanaethau awtistiaeth ar sefydliadau o ran hyfforddiant a gweithlu.

Deall Awtistiaeth

Diffiniad:	Rwyf eisiau gwella bywydau pobl Awtistig a'u teuluoedd yng Nghymru drwy gael gwell dealltwriaeth o awtistiaeth.
Lefel y wybodaeth sydd ei hangen:	**Gall gwybodaeth gynnwys:** • Dealltwriaeth lefel sylfaenol o awtistiaeth a'r ffyrdd y gall effeithio ar fywydau bob dydd pobl Awtistig
Elfennau craidd dysgu / hyfforddiant:	• Deall effaith awtistiaeth ar fywydau pobl • Deall effaith ffactorau amgylcheddol ar bobl Awtistig • Deall y gwahaniaethau mewn profiad synhwyraidd pobl Awtistig • Deall y rhwystrau cymdeithasol a all effeithio ar fywydau pobl Awtistig • Deall dulliau cyfathrebu effeithiol • Deall pwysigrwydd patrymau a threfn i roi strwythur i fywyd bob dydd pobl Awtistig • Deall bod pob person Awtistig yn unigryw
Adnoddau defnyddiol:	**Beth yw Awtistiaeth? A Chynllun Ardystiad Ymwybyddiaeth o Awtistiaeth** https://autismwales.org/cy/addysg/ardystiad-ymwybodol-o-awtistiaeth/ **Cynllun Weli Di Fi?** https://autismwales.org/cy/rwyn-awtistig/adnoddau-i-chi/weli-di-fi/ **Sefydliadau sy'n Ymwybodol o Awtistiaeth** https://autismwales.org/cy/addysg/ardystiad-ymwybodol-o-awtistiaeth/ymwybodol-o-anhwylderaur-sbectrwm-awtistaidd/ **Addasu ymarfer mewn gwasanaethau cymunedol penodol:** **Cynllun Cyflogaeth** https://autismwales.org/cy/cyflogaeth/rwyn-cefnogi-pobl-awtistig-syn-ceisio-cyflogaeth/gweithio-gydar-cynllun-awtistiaeth/

	Cynllun Adnoddau Dynol i Gyflogwyr https://autismwales.org/cy/cyflogaeth/rydw-in-gyflogwr/cynllun-adnoddau-dynol-i-ardystio-cyflogwr/ NEWYDD - E-DDYSGU **MODIWL un:** **Deall Awtistiaeth** - modiwl e-ddysgu strwythuredig sy’n cynnwys yr adnodd presennol o’r ffilm Beth yw Awtistiaeth?
	Os ydych yn comisiynu hyfforddiant ar y lefel hon, gweler y daflen gyngor ar wahân ar ein gwefan

Sgiliau mewn Awtistiaeth

Diffiniad:	Rwyf yn gweithio'n uniongyrchol gyda phobl, a gallai rhai fod yn awtistig. Rwyf eisiau gallu addasu fy ymarfer i fodloni anghenion y bobl rwy'n gweithio gyda nhw yn well.
Lefel y wybodaeth sydd ei hangen:	**Gall gwybodaeth gynnwys:** • Ymwybyddiaeth o beth yw awtistiaeth • Adnabod ARWYDDION awtistiaeth yn cynnwys cryfderau • Gallu addasu arferion gwaith ac amgylchedd ffisegol
Elfennau craidd dysgu / hyfforddiant	**Yn ychwanegol at elfennau craidd yr adran Deall Awtistiaeth;** • Deall sut i addasu ymarfer i gymhwyso nodweddion craidd, yn cynnwys cyfathrebu a materion synhwyraidd • Deall cyflyrau sy'n cyd-ddigwydd a diagnosis gwahaniaethol a sut maent yn cysylltu ag awtistiaeth • Deall sut a phryd i gyfeirio neu arwain at wasanaethau mwy arbenigol - llwybr/ceisio ymgynghoriad/llwybr atgyfeirio • Deall y natur ddiamddiffyn sy'n gysylltiedig ag awtistiaeth a'i oblygiadau ar ddiogelu a materion POVA
Adnoddau defnyddiol:	**E-ddysgu ar gyfer Gweithwyr Proffesiynol Iechyd a Gofal Cymdeithasol** **Addasu ymarfer mewn gwasanaethau iechyd, addysg a chymunedol penodol:** **Y Blynyddoedd Cynnar -** https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-lleoliad-blynyddoedd-cynnar/ **Ysgol Gynradd -** https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-ysgol-gynradd/ **Ysgol Uwchradd -** https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-ysgol-uwchradd/ **Addysg Bellach -** https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-sefydliad-addysg-bellach/ **Darparwyr dysgu yn y gwaith -** https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-ddarparwr-dysgu-yn-y-gwaith/

	Darparwyr Tai https://autismwales.org/cy/gwasanaethau-cymunedol/rwyn-gweithio-ym-maes-tai/cynllun-hyfforddi-ardystiedig-tai/ **Gwasanaethau Brys** https://autismwales.org/cy/gwasanaethau-cymunedol/rwyn-gweithio-yn-y-gwasanaethau-brys/ffilm-hyfforddir-gwasanaethau-brys/ **Astudiaethau achos:** Astudiaethau Achos - Awtistiaeth Cymru | Awtistiaeth Cymru | Tîm Awtistiaeth Cenedlaethol **Gweithio gyda Willow** **Dod i adnabod Geraint** **Stori Hazel** NEWYDD: E-DDYSGU - manylion i'w cadarnhau MODIWL 2: **Asesiadau** MODIWL 3: **Delio â galwadau** - ar gyfer Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth (IAA), unrhyw un sy'n cymryd galwadau ac yn cynnig cyngor MODIWL 4: **Comisiynu** - Awdurdodau Lleol a Byrddau Iechyd i sicrhau bod gan eu staff contractio a chomisiynu y sgiliau, gwybodaeth a phrofiad angenrheidiol i gaffael a monitro darpariaeth yn effeithiol yn fewnol a gan sefydliadau 3ydd parti. MODIWL 5:

	Gosod nodau/gwneud cynlluniau MODIWL 6: **Synhwyraidd**
	Os ydych yn comisiynu hyfforddiant ar y lefel hon, gweler y daflen gyngor ar wahân ar ein gwefan

Sgiliau uwch mewn Awtistiaeth

Diffiniad:	Rwyf yn gweithio'n uniongyrchol gyda phobl Awtistig. Gall fy rôl gynnwys rhai o'i isod, neu bob un ohonynt: • addasu fy ymarfer i fodloni anghenion penodol • cynghori eraill ar roi rhaglenni/ymyriadau penodol ar waith i bobl Awtistig • darparu cymorth penodol • asesiadau • gwneud atgyfeiriadau priodol at wasanaethau arbenigol • cymryd rhan yn y broses asesiad diagnostig
Lefel y wybodaeth sydd ei hangen: Darparu ymyriadau a gynlluniwyd	**Gall gwybodaeth gynnwys:** • Sgrinio ac asesiad diagnostig o awtistiaeth • Darparu ymyriadau a gynlluniwyd â phobl Awtistig dan oruchwyliaeth arbenigol mewn amrywiaeth o leoliadau. Gall hyn gynnwys gwasanaethau awtistiaeth arbenigol. • Diagnosis gwahaniaethol a chyflyrau sy'n cyd-ddigwydd; cyffredinolrwydd; taflwybr; canlyniad
Elfennau craidd dysgu / hyfforddiant:	**Yn ychwanegol at elfennau craidd yr adran Sgiliau mewn Awtistiaeth;** **Sut mae awtistiaeth yn cael ei ddiffinio a sut gwneir diagnosis** • Systemau a meini prawf diagnostig • Offer sgrinio a diagnostig ar gyfer awtistiaeth • Asesiadau integredig **Cyflyrau sy'n cyd-ddigwydd a diagnosis gwahaniaethol** • Ffactorau cysylltiedig: prosesu synhwyraidd; yn cynnwys mewndderbyniad • Cyflyrau sy'n cyd-ddigwydd: **niwroddatblygiadol** (ADHD, ADD, DCD/Dyspracsia, Dyscalcwlia, Dyslecsia) **cyflyrau iechyd meddwl** (anhwylderau bwyta - ARFID, OCD, Dysfforia rhywedd, Anhwylder Straen Wedi Trawma, Anhwylder Ymlyniad) **cyflyrau iechyd corfforol** (Epilepsi, Ffibromyalgia, Syndrom Ehlers Danlos, materion gastroberfeddol- IBS)

	• Effaith ar yr unigolyn a'r teulu o ran cyflyrau cymhleth a rhai sy'n cyd-ddigwydd **Ymyraethau a chefnogaeth** • Canllawiau Cymru a'r DU ar gyfer rheoli, cefnogi ac ymyrraeth • Ymyraethau a chefnogaeth yn seiliedig ar dystiolaeth o ran arferion gwaith a addaswyd ac amgylcheddau ffisegol • Cefnogaeth ar ôl diagnosis i unigolion, teuluoedd a gofalwyr • Ymyraethau bio-gymdeithasol i blant ac oedolion awtistig • Asesiad risg a rheoli risg wedi'i addasu ar gyfer awtistiaeth **Rheoli a darparu gwasanaeth** • Gweithio mewn partneriaeth • Sgiliau goruchwylio arbenigol, hyfforddiant ac ymgynghoriad proffesiynol
Adnoddau defnyddiol:	**Arwyddion o Awtistiaeth** Y Parti Pen-blwydd - https://autismwales.org/cy/gwasanaethau-cymunedol/rwyn-gweithio-gyda-phlant-ym-maes-iechyd-a-gofal-cymdeithasol/y-parti-pen-blwydd/ **Y Blynyddoedd Cynnar -** https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-lleoliad-blynyddoedd-cynnar/ **Ysgol Gynradd -** https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-ysgol-gynradd/ **Ysgol Uwchradd -** https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-ysgol-uwchradd/ **Addysg Bellach -** https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-sefydliad-addysg-bellach/ **Darparwyr dysgu yn y gwaith -** https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-ddarparwr-dysgu-yn-y-gwaith/ **Darparwyr Tai** https://autismwales.org/cy/gwasanaethau-cymunedol/rwyn-gweithio-ym-maes-tai/cynllun-hyfforddi-ardystiedig-tai/

	Gwasanaethau Brys https://autismwales.org/cy/gwasanaethau-cymunedol/rwyn-gweithio-yn-y-gwasanaethau-brys/ffilm-hyfforddir-gwasanaethau-brys/ **Gweminarau:** **Wenn Lawson - Hunan ddarganfod, Awtistiaeth a Rhywedd** **Lles Awtistiaeth - Bwyta, Bwyd a Deiet** **Paola Falcoski - Anhwylderau bwyta ac Awtistiaeth** **Addysg a Hyfforddiant AutSide - Awtistiaeth a Bwyta** **Tony Attwood - Awtistiaeth a Deinameg Teulu** **Tony Attwood - Diagnosis Deuol** **Hyfforddiant Gofal Sylfaenol**
	Os ydych yn comisiynu hyfforddiant ar y lefel hon, gweler y daflen gyngor ar wahân ar ein gwefan

Arbenigedd mewn Awtistiaeth

Diffiniad:	Rwyf yn gweithio’n uniongyrchol gyda phobl Awtistig â chyflyrau sy'n cyd-ddigwydd a/neu anghenion cymhleth. Gall fy rôl gynnwys rhai o’i isod, neu bob un ohonynt: • cynnal asesiadau diagnostig • cynnal asesiadau cymhleth • barn diagnostig gwahaniaethol • darparu goruchwyliaeth/rheolaeth arbenigol • darparu hyfforddiant arbenigol • cynnig cyngor ac arweiniad ymgynghoriaeth arbenigol • cynnig barn arbenigol • cynhyrchu cynlluniau, ymyrraeth, strategaethau ac adroddiadau manwl
Lefel y wybodaeth sydd ei hangen:	**Gall gwybodaeth gynnwys;** **Dealltwriaeth o:** • Ystod o offer sgrinio ac asesu • Asesiad proffilio synhwyraidd • Asesiad risg • Diagnosis gwahaniaethol • Cyflyrau sy'n cyd-ddigwydd • Tystiolaeth wyddonol gyfredol • Ymchwil cyfredol **Sgiliau a Phrofiad mewn:** • Ymgynghoriaeth a goruchwyliaeth • Asesiad risg wedi’i addasu • Diagnosis gwahaniaethol • Cyflyrau sy'n cyd-ddigwydd • Ymyrraeth aml-elfen sy’n seiliedig ar dystiolaeth

Elfennau craidd dysgu / hyfforddiant:	**Yn ychwanegol at elfennau craidd yr adran Sgiliau Uwch mewn Awtistiaeth;** **Sut mae awtistiaeth yn cael ei ddiffinio a sut gwneir diagnosis** • Systemau a meini prawf diagnostig • Offer sgrinio a diagnostig ar gyfer awtistiaeth • Proffilio synhwyraidd • Cyflyrau sy'n cyd-ddigwydd a diagnosis gwahaniaethol **Cyflyrau sy'n cyd-ddigwydd a diagnosis gwahaniaethol** • Cyflyrau niwroddatblygiadol • Cyflyrau iechyd meddwl • Trawma ac ymlyniad yn cynnwys Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod • Cyflyrau meddygol / geneteg • Proffiliau unigol mewn awtistiaeth • Effaith ar yr unigolyn a’r teulu o ran cyflyrau cymhleth a rhai sy'n cyd-ddigwydd • Osgoi Galw Patholegol **Ymyraethau a chefnogaeth** • Canllawiau Cymru a’r DU ar gyfer rheoli, cefnogi ac ymyrraeth • Anghenion cefnogaeth ar ôl diagnosis ar gyfer problemau cymhleth iawn i unigolion, teuluoedd a gofalwyr • Dulliau sy’n canolbwyntio ar yr unigolyn • Ymyraethau bio-gymdeithasol i blant ac oedolion awtistig • Ymyraethau synhwyraidd • Ymyraethau a chefnogaeth yn seiliedig ar dystiolaeth o ran arferion gwaith a addaswyd ac amgylcheddau ffisegol • Asesu a rheoli risg arbenigol o fewn fframwaith deddfwriaethol a pholisi **Rheoli a darparu gwasanaeth** • Partneriaeth ffurfiol amlasiantaethol • Sgiliau goruchwylio arbenigol, hyfforddiant ac ymgynghoriad • Cynllunio darpariaeth gwasanaeth • Cynyddu gallu

	Hyfforddi eraill i sgrinio, asesu a gwneud diagnosis • Ymgynghori a goruchwylio asesu a gwneud diagnosis
Adnoddau defnyddiol:	**Arwyddion o Awtistiaeth** Y Parti Pen-blwydd - https://autismwales.org/cy/gwasanaethau-cymunedol/rwyn-gweithio-gyda-phlant-ym-maes-iechyd-a-gofal-cymdeithasol/y-parti-pen-blwydd/ **Hyfforddiant SPCAHMS** - Gweithio gyda SPCAMHS i ddarparu sesiwn ar-lein fydd yn cael ei recordio (yn debyg iawn i sesiwn Tony Attwood)
	Os ydych yn comisiynu hyfforddiant ar y lefel hon, gweler y daflen gyngor ar wahân ar ein gwefan

Atodiad 1 - adnoddau'r Tîm Awtistiaeth Cenedlaethol

Cynllun Ymwybyddiaeth o Awtistiaeth
Mae'r cynllun e-ddysgu generig yn darparu trosolwg sylfaenol o awtistiaeth ac fe'i cefnogir gan gynllun ardystio. Gall unigolion ddilyn y cynllun yma:
https://autismwales.org/cy/addysg/ardystiad-ymwybodol-o-awtistiaeth/ <https://autismwales.org/en/education/autism-aware-certification/>

Sefydliadau sy'n Ymwybodol o Awtistiaeth
a gall sefydliadau gytuno i fod yn sefydliad sy'n ymwybodol o awtistiaeth yma:
https://autismwales.org/cy/addysg/ardystiad-ymwybodol-o-awtistiaeth/ymwybodol-o-anhwylderaur-sbectrwm-awtistaidd/

Cynllun Weli Di Fi?
Nod y cynllun hwn yw gwella dealltwriaeth (ac felly mynediad) ar draws yr holl ddarpariaeth gymunedol. Mae gwybodaeth wedi'i thargedu ar gyfer ystod o fusnesau a gwasanaethau (megis siopau'r stryd fawr, archfarchnadoedd, gweithgareddau hamdden a chymdeithasol, busnesau trin gwallt, banciau ac ati) yn helpu staff adnabod pan fydd gan rywun awtistiaeth ac i addasu eu ffordd yn briodol.

Mae pobl Awtistig yn cael adnoddau i'w galluogi i roi gwybod i eraill fod ganddynt awtistiaeth.

Mae rhagor o wybodaeth ar gael ar:
https://autismwales.org/cy/rwyn-awtistig/adnoddau-i-chi/weli-di-fi/
Weli Di Fi? - Awtistiaeth Cymru | Autism Wales | National Autism Team

Cynllun Cyflogaeth
Nod y cynllun yw cynyddu gwybodaeth ac ymwybyddiaeth o anghenion pobl Awtistig ymysg y **bobl hynny sy'n eu helpu i sicrhau cyflogaeth**. Mae'r cynllun yn cynnwys adnoddau e-ddysgu sydd ar gael ar ffurf fideo, PowerPoint neu PDF, ynghyd â chynllun ardystio. Mae'r adnoddau ar gael am ddim ar:
https://autismwales.org/cy/cyflogaeth/rwyn-cefnogi-pobl-awtistig-syn-ceisio-cyflogaeth/gweithio-gydar-cynllun-awtistiaeth/

Cynllun Adnoddau Dynol / Cyflogwyr
Nod y cynllun yw cynyddu gwybodaeth ac ymwybyddiaeth o anghenion pobl Awtistig yn y gweithle. Mae'n rhoi trosolwg o'r anawsterau y mae pobl Awtistig yn eu profi yn y gweithle ac yn rhoi cyngor ar sut y gall gweithwyr proffesiynol Adnoddau Dynol / cyflogwyr wneud y gweithle yn fwy hygyrch. Mae'r cynllun yn cynnwys adnoddau e-ddysgu sydd ar gael ar ffurf PowerPoint neu PDF, ynghyd â chynllun ardystio. Mae'r adnoddau ar gael am ddim ar:
https://autismwales.org/cy/cyflogaeth/rydw-in-gyflogwr/cynllun-adnoddau-dynol-i-ardystio-cyflogwr/

Dysgu am Awtistiaeth - Y Blynyddoedd Cynnar
Rhaglen hyfforddiant i'r ysgol gyfan, yn cynnwys pecyn hunanwerthuso yn seiliedig ar fframwaith arolygu Estyn ac Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru, fideo hyfforddi, arweiniad i leoliadau'r blynyddoedd cynnar, cartŵn 'Teifi a'i Ffrindiau' i blant ac adnoddau cefnogol ar gael yma:
https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-lleoliad-blynyddoedd-cynnar/

Dysgu am Awtistiaeth - Ysgol Gynradd
Rhaglen hyfforddiant i'r ysgol gyfan, yn cynnwys pecyn hunanwerthuso yn seiliedig ar fframwaith arolygu Estyn, fideo hyfforddi, arweiniad i ysgolion cynradd prif ffrwd, cynllun 'Arch-arwr Awtistiaeth' i blant ac adnoddau cefnogol ar gael yma:
https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-ysgol-gynradd/

Dysgu am Awtistiaeth - Ysgol Uwchradd
Rhaglen hyfforddiant i'r ysgol gyfan, yn cynnwys pecyn hunanwerthuso yn seiliedig ar fframwaith arolygu Estyn, fideos hyfforddi, arweiniad i ysgolion uwchradd prif ffrwd, ffilm 'Sgilti' i ddisgyblion ac adnoddau cefnogol ar gael yma:
https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-ysgol-uwchradd/

Addysg Bellach
https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-gweithio-mewn-sefydliad-addysg-bellach/hyfforddi-ffilmiau-ar-gyfer-staff-cymorth-tiwtor-ac-addysgu/

Darparwyr dysgu yn y gwaith
https://autismwales.org/cy/addysg/rwyn-ddarparwr-dysgu-yn-y-gwaith/hyfforddi-ffilm-ac-adnoddau-ar-gyfer-staff-a-myfyrwyr/

Darparwyr Tai
https://autismwales.org/cy/gwasanaethau-cymunedol/rwyn-gweithio-ym-maes-tai/cynllun-hyfforddi-ardystiedig-tai/

Gwasanaethau Brys
https://autismwales.org/cy/gwasanaethau-cymunedol/rwyn-gweithio-yn-y-gwasanaethau-brys/ffilm-hyfforddir-gwasanaethau-brys/

Arwyddion o Awtistiaeth
Yn y pecyn mae adran benodol i rai sy'n atgyfeirio sy'n cynnwys offer, arwyddion a symptomau awtistiaeth ynghyd â sampl o ffurflenni atgyfeirio ac adnoddau eraill. Y ddolen uniongyrchol at yr adran hon yw:

Y Parti Pen-blwydd - https://autismwales.org/cy/gwasanaethau-cymunedol/rwyn-gweithio-gyda-phlant-ym-maes-iechyd-a-gofal-cymdeithasol/y-parti-pen-blwydd/

Atodiad 2 - Adnoddau ychwanegol a dolenni defnyddiol

[Dolenni defnyddiol - Awtistiaeth Cymru | Autism Wales | National Autism Team]